

Оксана Підсуха Oksana Pidsukha

аспірант,
Інститут проблем сучасного мистецтва Національної
академії мистецтв України,
завідувач Музею української діаспори

postgraduate student,
Modern Art Research Institute
of National Academy of Arts of Ukraine,
Director of the Museum of Ukrainian Diaspora

e-mail: oksana.pidsukha@gmail.com | orcid.org/0009-0002-2605-4069

Українська художня спільнота в США наприкінці 1940-х — 1960-х років

соціокультурний портрет

The Ukrainian Artistic Community in the United States in the late 1940s to the 1960s A Socio-Cultural Portrait

Анотація. Проаналізовано соціокультурний портрет української художньої спільноти — представників образотворчого мистецтва, що активно працювали або розпочали професійну діяльність у США після Другої світової війни (у період з кінця 1940-х і до кінця 1960-х років). Виявлено основні центри їхнього розселення в США, класифіковано належність до різних поколінь та хвиль еміграції. З'ясовано освітній рівень представників спільноти, виокремлено деякі мистецькі школи, в яких українські художники здобували освіту в США, простежено процес професійної адаптації або/та фахової реалізації в еміграції, а також включення в культурницьку діяльність місцевої української діаспори. Мета роботи — визначити основні риси соціокультурного портрету української художньої спільноти в США в означений період. Проблема соціокультурної інтеграції мистців поза межами батьківщини актуалізується у контексті нової хвилі масової еміграції з України, зумовленої російсько-українською війною, а також процесами глобалізації. Стаття вводить в науковий обіг маловідомі матеріали з проблеми; систематизує та узагальнює колективний досвід українських мистців входження в американське соціокультурне середовище; виокремлює деякі характеристики спільноти. Констатовано, що більшість українських мистців середнього покоління, які прибули до США відразу після Другої світової війни, пройшовши складний початковий етап соціальної адаптації, інтегрувалися в американське суспільство. Численна група представників образотворчого мистецтва поєднувала творчість із стабільною роботою в сферах, наближених до основного фаху. Водночас українські мистці не асимілювалися: вони ставали активними діячами української діаспори, створювали українські осередки, та/або брали участь у діяльності численних українських культурних інституцій, зокрема, ОМУА (Об'єднання Мистців Українців в Америці). Натомість молодше покоління українських мистців-емігрантів вже на старті продемонструвало різновекторність соціокультурної діяльності.

Ключові слова: українська діаспора, художня спільнота, соціокультурний портрет, українсько-американські мистці, ОМУА, культура.

Постановка проблеми. Еміграція — непростий і травматичний процес для мистця. Входження в нове соціокультурне середовище передбачає складний пошук співвідношення між власною культурною ідентичністю та надбаною культурою. Перед мистцем постають різноманітні життєві та фахові виклики: налагодження побуту, отримання освіти, розвиток творчої кар'єри «з нуля», подолання мовного бар'єру, адаптація до місцевих законів та правил на професійній сцені. Ситуацію ускладнює вимушеність еміграції, яка супроводжується важким морально-психологічним станом. Саме це наразі відбувається в Україні, коли через війну країну залишило чимало представників національної культури.

У цьому контексті актуалізується історичний досвід української художньої спільноти в США, отриманий

у період з кінця 1940-х і до кінця 1960-х років. Дослідження виокремлює деякі риси колективного соціокультурного портрета українських мистців-емігрантів, які були змушені залишити батьківщину через російсько-радянську окупацію, репресії та Другу світову війну. Увагу в дослідженні акцентовано на питанні соціокультурної адаптації представників образотворчого мистецтва в новому соціокультурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Джерельною базою дослідження стали спогади та автобіографічні матеріали українських мистців-емігрантів у США, зокрема, О. Булавицького [4], М. Бутовича [5], Я. Гніздовського [7], М. Дзиндри [9], К. Кричевської-Росандіч [18], А. Оленської-Петришин [24], а також праці, написані безпосередніми

учасниками процесу — П. Андрусівим [1], С. Гординським [8; 15; 25; 26], Я. Гніздовським [7], Ю. Соловієм [30], А. Малюкою [21] та ін. Важливим довідково-біографічним ресурсом є «Енциклопедія української діаспори. США» [10–13]. Серед сучасних досліджень, які розкривають досвід української художньої спільноти в еміграції, особливої уваги заслуговує ґрунтовна праця Г. Новоженець, у якій авторка, зокрема, порушує питання творчо-психологічної адаптації мистців у діаспорі [23]. Життєтворчості окремих українських мистців у США присвячені праці Т. Скрипки [29], Д. Степовика [31; 32], О. Федорука [20], Р. Яціва [36] та ін. Теоретично узагальнює процес культуротворення в українській діаспорі докторська дисертація Н. Кривди [19]. Утім, колективна соціокультурна активність української художньої спільноти в США в означений період потребує подальшого дослідження.

Мета статті: простежити особливості адаптації та визначити деякі риси соціокультурного портрету української художньої спільноти в США у період з кінця 1940-х і до 1960-х років.

Виклад основного матеріалу. По Другій світовій війні у Сполучених Штатах Америки сформувалося дієве українське середовище з представників трьох поколінь вихідців із України та двох хвиль еміграції.

Важливу роль у розбудові території вільної української культури за океаном відіграла спільнота, яка працювала у царині образотворчого мистецтва. За словами Петра Андрусіва, «українське образотворче мистецтво є одною з активніших ділянок культурнотворчих процесів нашої збірноти в діаспорі» [1, с. 52].

За даними «Енциклопедії української діаспори (Сполучені Штати Америки)», у цей період на американській землі активно діяли або розпочали свою професійну діяльність близько 150 українських художників та скульпторів. Умовно їх можна об'єднати в чотири групи:

- 1) мистці українського походження, що народилися в США;
- 2) мистці, що прибули до США між двома світовими війнами (друга хвиля еміграції);
- 3) мистці, що прибули до США після Другої світової війни (переважно, третя хвиля еміграції);
- 4) юнацтво та діти, що емігрували до США після Другої світової війни з родинами та професійно сформувалися на американській землі (третя хвиля еміграції).

З-поміж представників образотворчого мистецтва, які народилися в США до Другої світової війни і мали українське походження, вагомим професійного успіху досягнув Микола Бервінчак (Nicholas Bervinchak). Світове визнання у царині анімації отримав художник Володимир Титла (Bill Tytla). Найзнанішим українським мистцем у США перед Другою світовою війною був всесвітньовідомий скульптор Олександр Архипенко, який прибув до Нью-Йорка в 1923 році.

У 1922-му також у Нью-Йорку оселився один із основоположників футуризму Давид Бурлюк. У дитячому віці на початку 1920-х до Америки емігрував Микола Брицький (Nicholas Britsky): здобувши ґрунтовну освіту, він по Другій світовій війні викладав живопис, графіку й композицію в Університеті Іллінойсу та активно працював як живописець. Утім, ініціативну й згуртовану більшість у спільноті склали представники третьої хвилі еміграції. Саме вони найбільше доклалися до процесу інституалізації української культурної діяльності в Новому Світі та визначили колективне обличчя національної художньої діаспори по війні.

Масова еміграція українців до США після завершення Другої світової війни розпочалася після ухвалення у червні 1948 року законодавчого акту «Displaced Persons Act» (від англ. Displaced Persons, у пер. переміщені особи). Цей документ уможлилював еміграцію для осіб, що по Другій світовій війні перебували в ДіПі-таборах на території Західної Німеччини, Австрії та Італії, створених під опікою міжнародних організацій ЮНРРА й ІРО як тимчасові притулки для біженців та переміщених осіб. На підставі цього законодавчого акту виїхати за океан отримали змогу й українці, що під час війни з різних обставин опинилися за межами України, а після її завершення — у таборах ДіПі. На шлях еміграції вони ставали вимушено, сподіваючись повернутися на батьківщину після її звільнення з-під російсько-радянської окупації. Це було покоління політичних вигнанців, які рятували своє життя. Вони намагалися уникнути примусової репатріації «на рідну», а вже в Україні, окупованій російсько-комуністичним режимом, панував кривавий терор — з масовими арештами та відправленням до радянських концентраційних таборів.

Значна частина українців прагнула потрапити до США (та Канади) з огляду на наявність там численної української громади, емігрантів першої та другої хвиль, серед яких були односельці, друзі і навіть рідні «діпівців». Важливим аргументом на користь США був динамічний розвиток економіки країни після війни, а також високий рівень захисту громадянських прав і свобод. І хоча Новий Світ, за словами Т. Скрипки, «був абсолютно байдужим до українців уже з тієї причини, що Україна як така існувала для нього в кордонах Росії» [28, с. 16], але американська держава не чинила перешкод розвитку культур народів, які прибували на їхню землю, а перед талановітшими, беручки до роботи та здібними до бізнесу відкривала широкі можливості досягти успіху. Українці не вбачали конфлікту між власними духовними цінностями і базовими цінностями американської цивілізації. Художник Микола Бутович так згадував перші роки перебування в Америці: «Далась вона не легко та й далі дається не легко, але живеться добре, а в першу чергу — можна дихати вільним повітрям» [5, с. 18]. Мистців приваблював

і сприятливий тамтешній культурний клімат, а отже перспектива успішної професійної реалізації в американських мегаполісах.

Усього після Другої світової війни до США емігрувало за різними даними від 60 тис. до 85 тис. українців [35, с. 14]. Серед них були понад 100 представників образотворчого мистецтва [10–13], які склали кістяк української повоєнної художньої спільноти в Новому світі. Віковий діапазон «художньої сотні» був широким, але переважало покоління 35–45-річних, яке мало значний життєвий і творчий потенціал. Були й ті, хто розпочав свою нову біографічну сторінку «за океаном» у досить зрілому віці. Так, Микола Анастасієвський емігрував до Америки в 59 років, Михайло Осінчук — у 57, Микола Бутович — у 52, Сергій Литвиненко та Петро Мегик — у 50.

Особистісне та професійне становлення українських художників-емігрантів відбувалося в різних державах. Кількісно значно переважали вихідці з Галичини, що до 1939 року входила до складу Польщі. Водночас, група художників, що походили зі східних та центральних регіонів України й мали довшу історію життя під російсько-радянською окупацією, була теж доволі численною. У ДіПі-таборах, а потім у США, зустрілися «діти» усієї України, більшість яких, незалежно від індивідуального життєвого досвіду, об'єднувало усвідомлене українство й осмислена належність до спільної культури.

Доля розкидала українських мистців по всій території США, де вони формували осередки національної культури різного масштабу і впливу. Переважно художники-емігранти обирали для життя великі американські міста на північному сході та середньому заході країни, де і раніше компактно проживали спільноти українців й існувала тяглість національної культурної традиції, активно діяли різноманітні українські організації. Найчисленніше представництво діячів української культури осіло в Нью-Йорку, його передмістях та сусідніх поселеннях. Після Другої світової війни чимало прибулих оселилися у нижньому Мангеттені, так званій «little Ukraine», де з кінця XIX століття мешкала численна група вихідців із України, вирувало національне культурне життя, діяли громадські організації, церкви. «Велике яблуко» приваблювало мистців також як тогочасна культурна столиця світу, роль якої Нью-Йорк перебрав на себе у зраних війною європейських міст. У Нью-Йорку або в безпосередній близькості до нього знайшли другу домівку Яків Гніздовський, Святослав Гординський, Дам'ян Горняткевич, Любослав Гуцалюк, Віра Дражевська, Любомир Кузьма, Володимир Ласовський, Сергій Литвиненко, Людмила Морозова, Богдан Титла, Петро Холодний (мол.), Михайло Черешньовський та багато інших діячів українського образотворчого мистецтва.

Важливими центрами української мистецької еміграції стали й інші американські мегаполіси, зокрема,

Філадельфія і Чикаго. У Філадельфії осіли Петро Андрусів, Петро Капшученко, Петро Мегик, Микола Богдан Мухин. У Чикаго — Марія Гарасовська-Дачишин, Олександра Дяченко-Кочман, Анатоль Коломиєць, Костянтин Мілонадіс. Активний осередок національного мистецького життя після Другої світової війни створили українці в Міннеаполісі — за активної участі Миколи Анастасієвського, Олекси Булавицького, Оксани Лятуринської. Ще одним знаковим місцем для українського мистецтва в Америці став Детройт, у якому замешкали Михайло Дмитренко, Едуард Козак та ін. Окремі українські мистці вирушили на південний захід, захід та в інші регіони країни. Володимир Баляс після війни перебрався до Канади, звідки переїхав до Сан-Дієго у Каліфорнії. Василь Кричевський (мол.) та його донька Катерина Кричевська-Росандіч теж опинилися в Каліфорнії — проживали в Сан-Франциско та Пало-Альто. Родина художників Мошинських емігрувала до Канади, пізніше осіла в Денвері (штат Колорадо).

Початковий етап перебування на американській землі для українських мистців-емігрантів не був «медовим місяцем» (за класифікацією К. Оберга та П. Адлера — перша фаза адаптації емігранта). Насильно відірвані від рідного ґрунту, українці тужили за батьківщиною. Вони мали покладатися лише на власні сили й долати різноманітні життєві виклики. Новоприбулі емігранти мусили пристосуватися до нового мовно-культурного середовища, відмінних соціальних умов, іншого клімату. Українці виборювали своє місце в американському професійному соціумі у гострій конкурентній боротьбі. Вони важко звикали до думки, що повернення на батьківщину неможливе. За словами Н. Кривди, «кожний, хто живе не у власній країні не з власного бажання, йде на свою Голгофу» [19, с. 43].

«Початки були важкі, виповнені звичайною боротьбою за існування. Миття посуду у великих ресторанах, праця на фабриках, тільки такого роду праця була тоді доступна», — згадував Петро Андрусів [2, с. 172]. Через незнання мови художники-емігранти мусили братися за будь-яку некваліфіковану роботу. «В Америці з 1951 року. Життя моє було — боротьба за можливість малювати», — писала мисткиня Людмила Морозова [22, с. 304]. Василь Кричевський (мол.) радів, що отримав місце прибиральника вбиралень у готелі після дев'яти місяців пошуків роботи. Його дружина, художниця Олена Кричевська шила вдома одяг на замовлення, а їхня донька Катерина — виконувала хатню роботу в заможній родині. У «Спогадах» мисткиня Катерина Кричевська-Росандіч згадувала: «Я починала роботу о 6 ранку, готувала три окремі сніданки — спочатку господарю, тоді хлопчику, потім господині. Цілий день я чухрала обидва поверхи хати, чистила срібло, прасувала — до 12 ночі, а то й до першої» [18, с. 119]. У перші місяці по прибуттю на американський континент важкою фізичною працею заробляв на життя

і скульптор Михайло Дзиндра. Опанувавши англійську мову, зайнявся приватним будівництвом, зводив будинки за власними проектами. На творчість залишалися лічені години — і так багато років поспіль.

Попри всю складність процесу адаптації, українські мистці-емігранти демонстрували, за словами О. Булавицького, «феномен виживання, що його має в собі кожен українець, кожна українка і наш народ в цілому» [4, с. 295]. Переважно, представники української художньої спільноти приймали рішення, адекватні до ситуаційних вимог. Для тих, хто емігрував у міжвоєнний період до різних країн Європи, Америка стала вже не першою кардинальною перебудовою власного життя. Численні представники спільноти мали досвід активного опору російсько-радянській тоталітарній системі, брали безпосередню участь у національно-визвольних змаганнях та Другій світовій війні. Це були сильні особистості, які пройшли надскладні життєві випробування, що їх загартували. Едуард Козак воював у лавах Українських січових стрільців, Петро Холодний (мол.) сімнадцятирічним вступив до старшинської школи й виїхав із України в складі армії УНР. Хорунжим армії УНР був скульптор Сергій Литвиненко. Микола Бутович пережив австрійський полон під час Першої світової війни, воював у чині ад'ютанта штабу 1-ї стрілецько-козацької дивізії армії УНР (у т. зв. «Сірій дивізії»), був інтернований до табору для військовополонених на території Польщі. Скульптор Валентин Сім'янець вступив добровольцем до кінної сотні Першого козацького полку ім. Б. Хмельницького, потім воював у складі кінного полку Чорних Запорозжів армії УНР. З початком німецько-радянської війни Олексю Булавицького було мобілізовано до червоної армії: він потрапив у німецький полон та утік із нього. Михайла Черешньовського мобілізували до червоної армії, звідки він утік і приєднався до загонів Української повстанської армії.

Це була національна культурна еліта, свідомо свого українства, яку в СРСР таврували і знищували як «буржуазних націоналістів», «ворогів народу», «колаборантів». Покоління «розстріляного відродження» та їхні духовні послідовники, які вціліли в темні часи репресій, врятувалися від загибелі під час воєн, пережили Голодомор та уникли примусової репатріації, остаточно вирвалися з лещат окупаційного російсько-радянського режиму. В Америці вони нарешті відчули себе в безпеці. Проїшовши жорстку школу виживання та поневірянь воєнною та повоєнною Європою, вони впорались також і з культурним шоком й дезорієнтацією, які часто супроводжують емігрантів на новій батьківщині (друга фаза адаптації емігранта за К. Обергом та П. Адлером).

Соціокультурній адаптації художників сприяв їхній «немовний» фах (за визначенням Н. Кривди). Мистці могли працювати за професією, не володіючи мовою країни перебування досконало, та адресувати свої творчі

здобутки, що не потребують перекладу, до якнайширшої аудиторії, різних етнічних та мовних груп. Важливим фактором, що підвищував шанси на успішну інтеграцію в новому соціокультурному середовищі, був переважно високий рівень освіти прибулих мистців. Випускники Школи Олекси Новаківського у Львові, Київського та Харківського Художнього Інститутів, а також інших українських професійних навчальних закладів, мистці часто отримували вишкіл і поза межами батьківщини. У Варшавській академії мистецтв вчилися Петро Андрусів, Володимир Баляс, Любомир Кузьма, у Краківській — Мирон Білинський, Марія Гарасовська-Дачишин, Сергій Литвиненко. У Варшавській та Загребській Академії мистецтв студіював Яків Гніздовський. Анатоль Коломиєць здобував освіту в Інституті св. Луки в Бельгії. Святослав Гординський — в Академії Жуліана та Модерній академії Фернана Леже в Парижі.

Їхня відданість мистецтву була перевірена війною та післявоєнними труднощами. Навіть у складних обставинах табірної життя в Європі художники-«діписти» знаходили можливість творчо працювати, брати участь у виставках і заробляти своїм мистецтвом на найнагальніші життєві потреби. В Америку українська художня спільнота «транспортувала» розмаїту палітру національних традицій та різні стильові моделі. Тут зустрілися один із основоположників європейського кубізму Олександр Архипенко, неовізантисти Петро Холодний (мол.) та Михайло Осінчук, неокласик Михайло Черешньовський, ціле «гроно» художників-реалістів та імпресіоністів. Водночас, Америку в той час стрясали вибухові хвилі абстрактного експресіонізму. На художній авансцені Нью-Йорка відбувалися «тектонічні» зрушення світового масштабу. Рівень конкуренції на американському мистецькому ринку був дуже високим і прорватися на нього було важко.

Тому винятково індивідуальній творчості в США присвятили себе одиниці з новоприбулих. Стати на шлях незалежного «вільного» мистця було непростим завданням. Це рішення часто супроводжувалося скрутою і непевністю у майбутньому. У перші роки перебування в США Гніздовський працював художником в торговельно-рекламній фірмі, потім в італійській компанії з оздоблення храмів, для якої він у восьмигодинному щоденному режимі рисував проекти розписів, мозаїк та скульптур, мав інші підробітки. «Одного дня заявив у видавництві, що кидаю працю», — пізніше згадував художник [7, с. 14]. «Коли я вже зовсім був без грошей, брав будь-який заробіток, згодом кидав його і знову повертався до своєї дорогої незалежності» [7, с. 16]. Приймаючи рішення зосередитися на творчості, він «попав за собою всі мости» [7, с. 40]. Мистець пройшов довгий шлях творчих сумнівів, аж поки не «вхопив магічний ланцюг» [7, с. 45] і пробудив «сплячу царівну» (Я. Гніздовський) натхненної та успішної праці, яка принесла радість творцю, знайшла широке коло

поцінювачів його мистецтва, врешті, мала комерційний успіх.

Водночас, більшість колег Гніздовського по цеху поєднувала власну творчість із працею, що стабільно оплачувалася. Опанувавши мову чи хоча б «озирнувшись навколо», художники нерідко знаходили роботу у максимально наближених до спеціальності сферах: промислового, графічного та текстильного дизайні, сценографії, архітектурі, рекламі, педагогічній діяльності та видавництві. Зазвичай, це була щоденна робота, часто рутинна і не завжди адекватно оплачувана, але вона задовольняла життєві потреби. Так, Михайло Черешньовський з 1951 по 1970 роки працював у компанії «Matта», де вирізьблював та реставрував рами для картин. Петро Андрусів обіймав посаду ілюстратора у Філадельфійському архітектурному бюро. Микола Бутович та Юрій Соловій працювали дизайнерами текстилю. Олекса Булавицький візуалізував накреслені проекти в архітектурних компаніях у Міннеаполісі, викладав у місцевому мистецькому закладі. Роман Васишин-Гармаш знайшов себе в музейній царині як мистець-діораміст. Марія Хомин-Куруц утримувала власну мистецьку студію в Маямі. Едуарда Козака запросили на детройтське телебачення та кіностудію, де в 1950-ті роки він ілюстрував дитячі казки та працював художником багатосерійних кольорових телекартин. Утім, Козак не затримався на цій роботі, зробивши свій вибір на користь української культури та української діаспори: він зосередився на виданні українського гумористично-сатиричного видання «Лис Микита», який розповсюджувався за передплатою по всьому світу, а також присвятив себе іншим напрямам української культурницької діяльності та власним мистецьким пошукам.

Цей екзистенційний вибір постав перед кожним прибулим художником: працювати лише на українському полі та обслуговувати інтереси діаспори; вливатися в американське культурно-мистецьке середовище; чи намагатися поєднати ці виміри. «Напряженими осями» діяльності художника в еміграції, за словами Антіна Малуці, було «знайти відношення до мистецтва і культури країни нового перебування» та «плекати свої культурні традиції». [21, с. 8]. У більш практичній площині ставив це питання Яків Гніздовський: «... чи нашим мистцям треба розбудовувати власне організоване життя й обслуговувати новим припливом поширене й закинуте суспільство, чи включитися у мистецьке життя країни поселення» [6, с. 61]. Далі він зауважував, що «розв'язкою, як і завжди між усякими крайностями, міг бути тільки компроміс» [6, с. 61].

Власне, життєтворчість самого Якова Гніздовського і є прикладом такого «компромісу», тобто багатовекторності соціокультурної діяльності. Він активно і послідовно долучався до найрізноманітніших ділянок українського мистецького життя в діаспорі. Водночас, шукав і знаходив шляхи інтеграції в ширший

культурний контекст Нового і Старого світу. З початку 1950-х років мистець мав персональні виставки в галереях «Еггстон» (Eggleston), «Солпітер» (Salpeter), «Ля Мезон Франсез» (La Maison Francaise), «Associated American Artists» (Нью-Йорк), експонувався в Клубі естампу (Філадельфія), Художньому музеї Крайслера (Норфолк), Інституті Пратта (Нью-Йорк). У 1962 році нагороджений першою премією на щорічній виставці гравюри (printmakers) у Бостоні.

Для багатьох прибулих художників старшого покоління український вектор життєтворчості в еміграції став основним або єдиним. Це відповідало колективному бажанню зберегти самоідентифікацію та усвідомленій меті розвивати національну культуру. Певною мірою діяльність на українському полі полегшувала адаптацію, адже не потребувала різких змін естетичних координат і підтримувалася громадськими інституціями в діаспорі. Проте і широкі кола українців не могли обійтися без представників образотворчого мистецтва. Прибулі після Другої світової війни українці поступово, але впевнено ставали на ноги: вони зводили нові церкви, прикрашали власні оселі, прагнули навчати власної культури дітей, читати видання рідною мовою. І до розбудови цього, у широкому сенсі, національного культурного простору, активно взяли участь українські художники та скульптори — вони оздоблювали храми, проектували місця української пам'яті, відкривали національні навчальні заклади, ілюстрували книги та журнали. Поступово в українському середовищі виник попит і на твори національного мистецтва — живопис, графіку, скульптуру, з яких формувалися приватні та музейні колекції.

Активній професійній самореалізації мистців у лоні українського образотворчого мистецтва та їхній соціокультурній адаптації посприяли спільні виставки та мережа національних громадських та культурно-мистецьких інституцій, що була розбудована на американській землі за лічені роки. Система громадських організацій, науково-культурних установ, викладацьких закладів, професійних видань інтегрувала представників різних напрямів культурного життя й засвідчила зусилля для створення «повного циклу» функціонування національного образотворчого мистецтва в еміграції, — від професійного вишколу молодшої генерації до організації виставкової діяльності, науково-видавничого опрацювання та музеєфікації найвищих творчих здобутків спільноти.

Візію та культурні стратегії колективної української мистецької діяльності в США визначали відомі діячі національного образотворчого мистецтва — Петро Андрусів, Святослав Гординський, Едуард Козак, Любомир Кузьма, Сергій Литвиненко, Петро Мегик, Михайло Черешньовський та ін. Здебільшого лідери спільноти були добре знайомі між собою та співпрацювали раніше, мали досвід організації українського

культурного життя в Україні, передовсім, у Львові, пізніше — дорогами Європи та в ДіПі таборах. Завдяки цьому вони швидко відновили мережу зв'язків на американській землі, перенесли сюди попередні напрацювання, відтворили й розвинули вже апробовані національні інституційні проекти та почали розбудовувати нові. Цей процес синхронно відбувався і в інших ділянках української культури (музиці, театрі, літературі), у тісній взаємодії та інтеграції між собою.

З-поміж найбільш дієвих організацій, які формували діяльність та колективне обличчя української художньої спільноти в США у 1950-ті — 1960-ті роки, були: Український інститут Америки, заснований у 1948 році в Нью-Йорку; Український літературно-мистецький клуб, що розпочав свою діяльність у Нью-Йорку в 1949 році; Українська вільна академія наук у США, заснована в Нью-Йорку у 1950 році, у структурі якої функціонувала Мистецька кураторія; ОМУА (Об'єднання Мистців Українців в Америці), утворене в Нью-Йорку у 1952 році; Українська мистецька студія в Філадельфії, відкрита в 1952 році; Український національний музей-архів Чикаго, що розпочав свою діяльність у 1952 році. У 1963 році у Філадельфії почало виходити ілюстроване видання «Нотатки з мистецтва» як друкований орган ОМУА (фундатор і головний редактор Петро Мегик). У 1971 році розпочав свою діяльність Український інститут модерного мистецтва.

Рівень активності та причетності українських мистців до цих чи інших діаспорних інституцій був різним — від мінімальних контактів до глибокої залученості в їхню діяльність. Водночас, деякі художники (для прикладу, Давид Бурлюк), не брали участі у спільних виставках, організованих українською громадою в США.

Наймасштабішою професійною «парасолькою» для художників та скульпторів стало Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА). В означений період його очолювали Сергій Литвиненко (1952–1956), Святослав Гординський (1956–1963), Петро Андрусів (1964–1965) та Любомир Кузьма (1965–1973). ОМУА згуртувало представників кількох генерацій, різних ідеологічних переконань, стилів та поглядів на мистецтво. На постійних виставках ОМУА, доступних також і для американської публіки, мистці-емігранти публічно презентували, продавали та документували свої роботи.

Утім, ОМУА не було «монополістом». Поруч утворилися й інші об'єднання за участі українських художників («Моноліт», «Васаг», «Група дев'яти»), діяла літературно-мистецька Нью-Йоркська група. На відміну від націєцентричного, чітко структурованого, мережевого і всеохопного ОМУА це були відносно невеликі й неформальні об'єднання, які згуртували групи мистців молодшого покоління, що взяли курс на глибшу інтеграцію українського мистецтва в світовий мистецький процес, стали «на захист експериментальних та формальних пошуків на основі платформи постмодернізму» [23,

с. 191]. Цей рух формували Ярослав Геруляк, Любомир Кузьма, Костянтин Мілонадіс, Христина Оленська, Аркадія Оленська-Петришин, Богдан Певний, Юрій Соловій, Михайло Урбан та ін.

Нова генерація українських мистців, що вийшла на сцену американського образотворчого мистецтва в 1950-ті — 1960-ті роки — це юнацтво та діти війни, професійне формування яких відбувалося вже на новому континенті, під значним впливом американської та світової культури. Їхній рівень інтегрованості в американський мистецький контекст вже на старті був значно вищий за рівень, який мало старше покоління українських художників-емігрантів. За спогадами художниці Аркадії Оленської-Петришин, «увійти в американське життя, злитися з американською дійсністю, бути такими, як усі американці, що тут народилися, — це було мрією кожної української дитини, яка приїхала у повоєнний період до Сполучених Штатів Америки з Європи. Я не була винятком. Сумувати за Україною ми, діти і підлітки, залишили для дорослих: нехай мають таку розкіш тужити за рідною землею, а ми будемо ставати американцями! Тепер, коли я і моє покоління стали дорослими, ми краще розуміємо почування наших батьків у той час. Чим довше я живу у США, тим більше я почуваюся українкою, хоча і мій американізм, признаюся, уже густо забарвлений патріотичними почуттями» [24, с. 322].

Білінгвальна й бікультуральна генерація «дітей» сприймала американську культуру як рідну і, водночас, залишалась вкоріненою в українську ідентичність. Їхні дитячі роки минули в скитаннях воєнною та повоєнною Європою та у ДіПі-таборах: вони отримували національне виховання в родинях, у Пласті, в українських гімназіях та недільних школах. Початкову мистецьку освіту українське юнацтво нерідко здобувало також у національних закладах, що діяли на американській землі, — в Українській мистецькій студії в Філадельфії, студії Мирослава Радиша та студії Любомира Кузьми в Нью-Йорку. Зокрема, з Української мистецької студії у Філадельфії вийшли Роксоляна Лучаковська-Армстронг, Христина Зелінська, Ніна Климівська, Софія Лада, Богданка Палевич та інші українсько-американські художники. Свої перші професійні кроки нова генерація українських представників образотворчого мистецтва в США мала змогу здійснювати під крилом Молодіжного об'єднання ОМУА та Студентської секції ОМУА. Так, каталог першої виставки Студентської секції ОМУА в Нью-Йорку (1964) вмів роботи шести юних художників: Тараса Гірняка, Христини Головчак, Ждана Ласовського, Анни Рейнарович, Оксани Федьків та Христини Шпонтанк.

Перед поколінням юних мистців-емігрантів з України відкрилися двері і різних американських мистецьких закладів. Українці обирали відомі нью-йоркські школи: Школу візуальних мистецтв (School of Visual arts), Купер Юніон (Cooper Union), Інститут Пратта (Pratt Institute),

Мистецьку студентську лігу (Art Students League of New York). В Інституті Пратта, що в 1950-ті роки спеціалізувався на різних напрямках дизайну (промислового, ювелірного, графічного, інтер'єрного тощо), вчилися Маша Арчер, Володимир Бачинський, Аркадія Оленська-Петришин. Деякі художники мігрували з однієї школи в іншу, отримуючи різні навички та розширюючи коло професійного спілкування. Унікальний досвід отримала Ольга Маришук-Кендел, яка студювала в Купер Юніон та Інституті Пратта, а на початку 1970-х років приїхала до Київського художнього інституту, де навчалася в майстерні Віри Барінової-Кулеби. Грунтовну університетську освіту отримали Ярема Козак (диплом магістра мистецтвознавства в Університеті Вейн у Детройті), Ніна Климовська та Роксоляна Лучаковська-Армстронг (обидві навчалися в Пенсильванській академії мистецтв) та ін. Вільні й активні в пересуванні, вони користалися можливістю доповнювати свою освіту європейськими студіями, часто змінювали місце проживання, переїздили з країни в країну, активно шукали і знаходили своє місце в американському соціумі. Нова генерація демонструвала багатомірність самоідентифікації, поєднувала загальною людський досвід, всотані в США принципи мультикультуралізму зі збереженням історичної пам'яті про батьківщину та знання про українську культуру.

Висновки. Після Другої світової війни у США утворився потужний центр розвитку української культури, зокрема, образотворчого мистецтва. У Нью-Йорку, а також в інших американських мегаполісах — Чикаго, Філадельфії, Детройті, Міннеаполісі — оселилася численна українська художня спільнота, що складалася з представників різних поколінь та різних хвиль еміграції. Кістяк художньої діаспори в США в окреслений період склали представники третьої, політичної хвилі еміграції. Серед них переважали вихідці з західних регіонів України, мистці середнього віку (35–45 років), які отримали ґрунтовну професійну освіту в Україні та в інших країнах Європи. Це були учасники визвольних змагань, активні діячі національної культури, що втікали від російсько-радянського окупаційного режиму, уникаючи неминучих репресій.

Переміщені особи та біженці, вони залишалися відданими професії в ДіПі-таборах, і продовжили творчо працювати в Новому світі.

Прибулі художники пройшли складний початковий етап соціокультурної адаптації. Почавши з некваліфікованої праці, вони інтегрувалися в американське суспільство, цивілізаційні цінності якого були їм близькі. «Немовний» фах сприяв самореалізації представників образотворчого мистецтва у професійній або близьких до професійних сферах, проте зосередитися виключно на власній творчості в умовах високої конкуренції переважна більшість українських мистців змоги не мала.

Соціокультурна адаптація спільноти розгорталася в двох проєкціях — українському діаспорному соціумі та в ширшому американському контексті. Старше покоління українських мистців-емігрантів зосередилося, переважно, на розвиткові національної культури та служінню українській громаді. Розбудова системи українських культурних інституцій — від навчальних закладів до мистецьких об'єднань — сприяла інтеграції національних мистецьких сил, полегшувала адаптацію, відкривала можливості для комунікації. Зростання попиту на національну культуру в широких колах українців в еміграції стимулювало мистців до творчості, розширювало жанровий діапазон, дозволяло поєднувати творчість із заробітком.

Молодше покоління українських художників, що розпочало свою професійну діяльність у 1950-ті і, особливо, в 1960-ті роки, від початку демонструвало творчу відкритість, соціокультурну багатомірність чи дуалізм. «Діти війни» отримали національне культурне виховання та сіли «за парти» американських мистецьких шкіл та університетів. Їхні творчі шукання були спрямовані на глибшу інтеграцію в світовий мистецький процес, але формувалися вони також і на українському культурному ґрунті.

Соціокультурний портрет української художньої спільноти в США — багатогранний і строкатий. Водночас, вона консолідувалась навколо ідеї розвитку духовного і креативного потенціалу української нації.

Література

1. Андрусів П. Мистецтво — найміцніша зброя: Статті, промови й огляди. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: Наукове товариство ім. Шевченка, Бібліотека українознавства. 1987. Т. 57. 455 с.
2. Андрусів П. Петро Мегик. Життя і творчість // Повернуті імена: зб. матеріалів. Київ: Тріумф, 1998. Вип. 1. С. 163–174.
3. Багрянний І. Чому я не хочу вертатись до СССР? Вінніпег: Накл. Ком. Українців Канади, 1946. 38 с.
4. Булавицький О. Українські пейзажі Манітоби // Мистецтво української діаспори. Повернуті імена: зб. матеріалів. Київ: Тріумф, 1998. Вип. 1. С. 286–295.
5. Бутович М. Монографія / автобіогр. М. Бутович; ст. В. Січинський. Нью-Йорк: Слово, 1956. 64 с.
6. Гніздовський Я. ЕКО в еміграційній дійсності // Сучасність. 1972. № 7/8 С. 60–63.
7. Гніздовський Я. Малюнки. Графіка. Кераміка. Статті. Нью-Йорк: Пролог, 1967. 178 с.
8. Гординський С. Мистецтво української еміграції // Святослав Гординський про мистецтво / упоряд. Х. Береговська. Львів: Апріорі, 2015. С. 376–380.
9. Дзиндра С. Довга дорога додому. Львів: Простір-М, 2021. 84 с.
10. Енциклопедія української діаспори / ред. В. Маркус. Нью-Йорк; Чикаго: Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, 2009. Т. 1: Сполучені Штати Америки. Кн. 1. 433 с.
11. Енциклопедія української діаспори / ред. В. Маркус. Нью-Йорк; Чикаго: Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, 2012. Т. 1: Сполучені Штати Америки. Кн. 2. 348 с.

12. Енциклопедія української діаспори / ред. О. Попович. Нью-Йорк; Чикаго: Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, 2018. Т. 1: Сполучені Штати Америки. Кн. 3. 525 с.
13. Енциклопедія української діаспори / ред. О. Попович. Нью-Йорк; Чикаго: Наук. т-во ім. Шевченка в Америці, 2021. Т. 1: Сполучені Штати Америки. Кн. 4 (Доповнення та виправлення). 83 с.
14. Історія української іміграції в Америці. Збереження культурної спадщини. Каталог / куратор і автор тексту М. Куропась. Нью-Йорк: Український Музей, Нью-Йорк, 1984. 99 с.
15. Каталог двадцятої виставки Об'єднання Мистців Українців в Америці / передм. С. Гординський. Нью-Йорк: ОМУА, 1974. 90 с.
16. Каталог першої образотворчої вистави студентської секції відділу ОМУА в Нью Йорку / ред. Б. Васишин. Нью-Йорк: ОМУА, 1964. 20 с.
17. Катерина Кричевська-Росандіч. Дороги. Strassen. Roads: науково-мист. альб. / упоряд. О. Підсуха. Київ: Музей української діаспори; Huss, 2021. 248 с.
18. Кричевська-Росандіч К. Мої спогади. Київ: Родовід, 2006. 208 с.
19. Кривда Н. Українська діаспора: досвід культуротворення: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 280 с.
20. Людмила Морозова. Альбом / автор-упорядник О. Федорук. Київ; Львів: Видавництво М. П. Коць, 2003. 186 с.
21. Малоюца А. Українське мистецтво поза межами України. Літературно-мистецький огляд // Бюлетень Літературно-Мистецького клубу в Нью Йорку. 1955. № 1. С. 8–9.
22. Морозова Л. Лист до студентів української академії мистецтв // Повернуті імена: зб. матеріалів. Київ: Тріумф, 1998. Вип. 1. С. 303–304.
23. Новоженець Г. Образотворче мистецтво української діаспори 1940–1970 років: поліваріантність художнього досвіду. Львів: Кальварія, 2015. 278 с.
24. Оленська-Петришин А. Від малого максималізму — до великого мінімалізму // Повернуті імена: зб. матеріалів. Київ: Тріумф, 1998. Вип. 1. С. 322–331.
25. Петро Андрусів. Маляр і графік: монографія / ред. С. Гординський. Нью-Йорк: Укр. вільна акад. наук у США, 1980. 127 с.
26. Петро Мегик: Монографія митця й альб. пр. / ред. С. Гординський. Філадельфія: Об'ня Мистців Українців в Америці, 1992. 160 с.
27. Плющ В. Соціокультурна адаптація мігрантів: концептуалізація, етапи та їхня динаміка // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2021. Вип. 31. С. 59–68. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d0947260-e4a2-4976-95e5-764335e00f8e/content> (дата звернення: 11.03.2024).
28. Подобаєд О. Культурне життя та посвядження переміщених осіб і біженців з України у Західній Німеччині (друга половина 1940-х рр.): дис. ... д-ра істор. наук: 07.00.01 / Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2018. 549 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Podobied_Olena/Kulturne_zhyttia_ta_povsiakdennia_peremisnennykh_osib_i_bizhentsiv_z_Ukrainy_u_Zakhidnii_Nimechchyni/ (дата звернення: 23.03.2024).
29. Скрипка Т. Михайло Черешньовський: штрихи до портрета // Черешньовський Михайло. Статті. Спогади. Матеріали. Нью-Йорк: Укр. вільна акад. наук у США, 2000. С. 9–24.
30. Соловій Ю. Про речі більші ніж зорі. Нью-Йорк: Сучасність, 1978. 319 с.
31. Степовик Д. Ліричне імпресіо Олекси Булавицького. Київ: Софія-А, 2008. 111 с.
32. Степовик Д. Скульптор Михайло Черешньовський. Життя і творчість. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2000. 224 с.
33. Степовик Д. Яків Гніздовський. Життя і творчість. Київ: Вид. імені Олени Теліги, 2003. 222 с.
34. Українська діаспора. Художниці, 1908–2015. Каталог / куратор виставки А. Кочман. Нью-Йорк: Український музей, 2016. 112 с.
35. Ціватий В. Типологія третьої хвилі української еміграції та історичні паралелі міграційного сьогодення // Народна творчість та етнологія. 2020. № 1. С. 65–75. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Tsivatyi_Viacheslav/Typolohiia_tretoi_khvyli_ukrainskoi_emihratsii_ta_istorychni_paraleli_mihratsiinoho_sohodennia/ (дата звернення: 10.02.2024).
36. Яців Р. Марія і Петро Холодні: творчі долі дітей міністра народної освіти УНР // День. 2020. 21 трав. URL: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/mariya-i-petro-kholodni-tvorchi-doli-ditey-ministra-narodnoyi-osvity-unr> (дата звернення 11.03.2024).
37. Literary and Arts Club papers. New York. Shevchenko scientific society. URL: <https://shevchenko.org/library-archives/archival-collections/> (access date: 04.03.2023).
38. Wichar Sr S. Nicholas Britsky. Emeritus professor of Art // Forum. 1982. № 52. P. 17–22.
39. 1948 Displaced Persons Act. URL: https://web.archive.org/web/20120127050938/http://library.uwb.edu/guides/USimmigration/1948_displaced_persons_act.html (access date: 11.03.2024).

References

- 1948 Displaced Persons Act. Retrieved from: https://web.archive.org/web/20120127050938/http://library.uwb.edu/guides/USimmigration/1948_displaced_persons_act.html
- Andrusiw, P. (1987). *Mystetstvo — naimitsnisha zbroia: Statti, promovy y ohliady* [Art: the weapon of power: Essays, Talks and Reviews] (vol. 57). New York; Paris; Sydney; Toronto: Naukove tovarystvo im. Shevchenka, Biblioteka ukrainoznavstva. [in Ukrainian].
- Andrusiw, P. (1998). Petro Mehyk. Zhyttia i tvorchist [Petro Megyk. Life and art]. *Povernuti imena: zb. materialiv*, vol. 1 (pp. 163–174). Kyiv: Triumph [in Ukrainian].
- Bahriany, I. (1946). *Chomu ya ne khochu vertatys do SSSR?* [Why I don't want to come back to USSR]? Winnipeg: Nakl. Com. Ukrainsiv Kanady [in Ukrainian].
- Bulavytsky, O. (1998). Ukrainski peizazhi Manitoby [Ukrainian landscapes of Manitoba]. *Povernuti imena: zb. materialiv*, 1 (pp. 286–295). Kyiv: Triumph [in Ukrainian].
- Butovich, N. (1956). *Monohrafiia* [Monograph]. New York: Slovo [in Ukrainian].

- Dzyndra S. (2021). *Dovha doroha dodomu* [The long way home]. Lviv: Prostir-M [in Ukrainian].
- Fedoruk, O. (Ed.) (2003). *Liudmyla Morozova. Albom* [Liudmyla Morozova. Album]. Kyiv; Lviv: Vydavnytstvo M. P. Kots [in Ukrainian].
- Hnizdovsky, J. (1967). *Maliunky. Hrafika. Keramika. Statti* [Paintings. Prints. Ceramics. Essays]. New York: Prolog [in Ukrainian].
- Hnizdovsky, J. (1972). EKO v emihratsiinii diisnosti [EKO in emigration reality]. *Suchasnist*, 7/8, 60–63 [in Ukrainian].
- Hordynsky, S. (1974). *Kataloh dvadtsiatoi vystavky Obiednannia Myststiv Ukrainsiv v Amerytsi* [Catalogue of 20th exhibition of Ukrainian Artist's Association in U.S.A.]. New York: OMUA [in Ukrainian].
- Hordynsky, S. (2015). *Mystetstvo ukrainskoi emihratsii* [The art of Ukrainian emigration]. In K. Beregovska (Comp.). *Sviatoslav Hordynsky pro mystetstvo* (pp. 376–380). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Hordynsky, S. (Ed.). (1980). *Petro Andrusiw. Maliar i hrafik* [Peter Andrusiw. Painter and graphic artist]. New York: The Ukrainian academy of arts and sciences in the U.S. Ukr. vilna akad. nauk u SShA [in Ukrainian].
- Hordynsky, S. (Ed.). (1992). *Petro Mehyk. Monohrafiia mysttsia i albom prats* [Petro Mehyk. Monograph of the painter with album of color plates]. Philadelphia: OMUA [in Ukrainian].
- Kochman, A. (Ed.). (2016). *Ukrainska diiaspora. Khudozhnytsi, 1908–2015. Catalog* [Ukrainian diaspora. Women artists, 1908–2015]. New York: Ukrainskyi muzei [in Ukrainian].
- Krychevska-Rosandich, K. (2006). *Moi spohady* [My memoirs]. Kyiv: Rodovid [in Ukrainian].
- Kryvda, N. (2008). *Ukrainska diiaspora: dosvid kulturotvorennia* [Ukrainian diaspora: experience of cultural creation]. Kyiv: Academia [in Ukrainian].
- Kuropas, M. (1984). *Istoriia ukrainskoi immihratsii v Amerytsi. Zberzhennia kulturnoi spadshchyny* [To Preserve a Heritage: The Story of the Ukrainian Immigration in the United States]. New York: Ukrainskyi muzei [in Ukrainian].
- Literary and Arts Club papers. New York. Shevchenko scientific society. Retrieved from <https://shevchenko.org/library-archives/archival-collections/>
- Malyutsa, A. (1955). *Ukrainske mystetstvo poza mezhamy Ukrainy* [Ukrainian art outside of Ukraine]. *Literaturno-mystetskyi ohliad. Biuleten literaturno-mystetskoho klubu v Niu-Yorku*, 1, 8–9 [in Ukrainian].
- Markus, V. (Ed.). (2009). *Entsyklopediia ukrainskoi diiaspory. T.1: Spolucheni Shtaty Ameryky. Knyga 1* [Encyclopedia of Ukrainian diaspora. Vol. 1: United States of America. Book 1]. New York; Chicago: Naukove tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Markus, V. (edit.). (2012). *Entsyklopediia ukrainskoi diiaspory. T.1: Spolucheni Shtaty Ameryky. Knyga 2* [Encyclopedia of Ukrainian diaspora. Vol. 1: United States of America. Book 2]. New York; Chicago: Naukove tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Morozova, L. (1998). *Lyst do studentiv Ukrainskoi Akademii mystetstv*. [Letter to the students of Ukrainian Art Academy]. *Povernuti imena: zb. materialiv*, 1 (pp. 303–304). Kyiv: Triumph [in Ukrainian].
- Novozhenets, H. (2015). *Obrazotvorche mystetstvo ukrainskoi diiaspory 1940–1970 rokiv: polivariantnist khudozhnoho dosvidu* [Fine arts Ukrainian diaspora in 1940–1970s: multivariate artistic experience]. Lviv: Calvaria [in Ukrainian].
- Olenska-Petryshyn, A. (1998). *Vid maloho maksimalizmu — do velykoho minimalizmu* [From small maximalism to big minimalism]. *Povernuti imena: zb. materialiv*, 1 (pp. 322–331). Kyiv: Triumph [in Ukrainian].
- Pidsukha, O. (Ed.). (2021). *Kateryna Krychevska-Rosandich. Dorogy. Strassen. Roads* [Kateryna Krychevska-Rosandich. Dorogy. Strassen. Roads]. Kyiv: Museum of Ukrainian diaspora; Huss [in Ukrainian].
- Pliushch, V. (2021). *Sotsiokulturna adaptatsiia mihrantiv: kontseptualizatsiia, etapy ta yikhnia dynamika* [Sociocultural adaptation of migrants: concepts, stages and dynamics]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*, 31, 59–68). Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d0947260-e4a2-4976-95e5-764335e00f8e/content>
- Podobied, O. (2018). *Kulturne zhyttia ta povsiakdennia peremishchenykh osib i bizhentsiv z Ukrainy u Zakhidnii Nimechchyni (druha polovyna 1940-kh rr.)*. [Cultural and everyday's life of displaced persons and refugees from Ukraine in Western Germany (second half of 1940s)]. [Doctoral dissertation, Bohdan Khmelnytsky National

- University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine]. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Podobied_Olena/Kulturne_zhyttia_ta_povsiakdennia_peremischenykh_osib_i_bizhentsiv_z_Ukrainy_u_Zakhidnii_Nimechchyni/ [in Ukrainian].
- Popovych, O. (Ed.). (2009). *Entsyklopediia ukrainskoi diiaspory. T. 1: Spolucheni Shtaty Ameryky. Kryga 3* [Encyclopedia of Ukrainian diaspora. Vol.1: United States of America. Book 3]. New York; Chicago: Naukove tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Popovych, O. (Ed.). (2021). *Entsyklopediia ukrainskoi diiaspory. T. 1: Spolucheni Shtaty Ameryky. Kryga 4. Dopovnennia ta vypravlennia* [Encyclopedia of Ukrainian diaspora. Vol. 1: United States of America. Book 4. Addenda and Errata]. New York; Chicago: Naukove tovarystvo im. Shevchenka [in Ukrainian].
- Skrypka, T. (2000). Mykhailo Chereshnovsky: shtrykhy do portreta [Mykhaylo Chereshnovsky: Strokes to the portrait]. In *Chereshnovsky Mykhailo. Statti. Spohady. Materialy* (pp. 9–24). New York: Ukr. vilna akad. nauk u SSHA The Ukrainian academy of arts and sciences in the U.S. [in Ukrainian].
- Solovij, J. (1978). *Pro rechi bilshi nizh zori* [About things greater than stars]. New York: Suchasnist [in Ukrainian].
- Stepovyk, D. (2000). *Sculptor Mykhaylo Chereshnovsky. Zhyttia i tvorchist* [Sculptor Mykhaylo Chereshnovsky. Life and art work]. Kyiv: Vydavnytstvo Oleny Teligy [in Ukrainian].
- Stepovyk, D. (2003). *Yakiv Hnizdovsky. Zhyttia i tvorchist* [Yakiv Hnizdovsky. Life and art work]. Kyiv: Vydavnytstvo Oleny Teligy [in Ukrainian].
- Stepovyk, D. (2008). *Lyrichne impresio Oleksy Bulavytskogo* [Lyrical impression of Oleksa Bulavytsky]. Kyiv: Sophia-A [in Ukrainian].
- Tsivaty, V. (2020). Typolohiia tretoi khvyli ukrainskoi emihratsii ta istorychni paraleli mihratsiinoho sohodennia. [Typology of the Third Wave of Ukrainian Emigration and Historical Parallels of Migration Contemporaneity]. *Narodna tvorchist ta Etnolohiia*, 1(383), 66–75. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Tsivaty_Viacheslav/Typolohiia_tretoi_khvyli_ukrainskoi_emihratsii_ta_istorychni_paraleli_mihratsiinoho_sohodennia/ [in Ukrainian].
- Vasylyshyn, B. (Ed.). (1964). *Kataloh pershoi obrazotvorchoi vystavy studentskoi seksii viddilu OMUA v Niu Yorku* [Catalogue of the First exhibition of paintings of U.A.A.A. student section in New York]. New York: OMUA [in Ukrainian].
- Wichar, Sr S. (1982). Nicholas Britsky. Emeritus professor of Art. *Forum*, 52, 17–22.
- Yatsiv, R. (2020, May 21). Mariia i Petro Kholodni: tvorchi doli ditei ministra narodnoi osvity UNR [Mariya and Petro Holodni: Creative destinies of the UPR people education minister's children]. *Den*. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/mariya-i-petro-kholodni-tvorchi-doli-ditey-ministra-narodnoyi-osvity-unr> [in Ukrainian].

Pidsukha O.

The Ukrainian Artistic Community in the United States in the late 1940s to the 1960s: A Socio-Cultural Portrait

Abstract. The article analyzes the socio-cultural life of the Ukrainian artistic community—visual artists—who actively worked or began their professional activities in the United States after the World War II (from the end of the 1940s until the 1960s). The main centers of their settlement in the United States are identified, and their belonging to different waves of Ukrainian emigration and generations is classified. The paper also identifies the educational level of the community members, some art schools, where Ukrainian artists studied in the United States, and traces the process of professional adaptation and/or their professional realization in emigration, as well as their involvement in the cultural activities of the local Ukrainian diaspora. The aim of the paper is to identify the main features of the socio-cultural portrait of the Ukrainian artistic community in the United States during this period. The problem of the socio-cultural integration of artists outside their homeland is actualized in the context of a new wave of mass emigration from Ukraine against the backdrop of war and globalization. The article introduces little-known materials on the issue; systematizes and summarizes the collective experience of Ukrainian artists in entering the American socio-cultural environment; highlights some characteristics of the community. It is stated that the majority of Ukrainian artists of the older generation who arrived in the United States after World War II, having passed the initial difficult stage of social adaptation, integrated into American society. A large group of fine artists combined their creativity with stable work in areas close to their main specialty. At the same time, Ukrainian artists did not assimilate: they became active in the Ukrainian diaspora, created Ukrainian centers, and/or participated in the activities of numerous Ukrainian cultural institutions, including the U.A.A.A (Ukrainian Artist's Association in U.S.A). The younger generation of Ukrainian emigrant artists, on the other hand, demonstrated a diversity of socio-cultural activities from the very beginning.

Keywords: Ukrainian diaspora, artistic community, socio-cultural portrait, Ukrainian-American artists, Ukrainian Artist's Association in U.S.A, culture.